

Norsk fiskeribistand – fra tradisjonell fiskeriutvikling til bærekraftig forvaltning

I 1952 startet det første norske utviklingsprosjektet, et fiskerisamarbeid i den indiske delstaten Kerala. I de 60 årene som er gått har norsk fiskeribistand bidratt til vellykket utvikling i en rekke land, blant andre Namibia, Vietnam og Thailand.

ÅSMUND BJORDAL | asmund.bjordal@imr.no, forskningsdirektør

Norge har lange tradisjoner innen sjøtransport og fiske, og det var således ikke unaturlig at norsk bistandshistorie startet med et fiskerisamarbeid.

Bunntålfangsten blir sortert utendørs på tråledekket.

Knutepunktet CDCF

Siden Kerala-prosjektet (1952–1972) har Havforskningsinstituttet – etter hvert med Nansenprogrammet og FF ”Dr. Fridtjof Nansen” som det sentrale elementet – vært engasjert i fiskerisamarbeid med en rekke land i den tredje verden. Lengst innen tradisjonelt fiskeri, men i senere år har bistanden også omfattet akvakultur og olje-fisk-miljø. Samarbeidsprosjektene har endret seg i takt med norsk fiskeriforvaltning, hvor utviklingen har gått fra fokus på teknologisk utvikling og investeringer i kapasitet med påfølgende overbeskatning i retning en mer bærekraftig og miljøriktig høsting av havet.

Avdeling for fiskerifaglig utviklingssamarbeid (CDCF/ Centre for Development Cooperation in Fisheries) er lokalisert på Havforskningsinstituttet. Senteret fungerer som et knutepunkt for Norad/UD, samarbeidslandene og det norske forvaltningsapparatet innen sjømatsektoren (Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet, NIFES, Mattilsynet og Veterinærinstituttet). I tillegg til å drifte ”Dr. Fridtjof Nansen” har CDCF nå bilaterale prosjekter i 15 land i Afrika, Asia og Latin-Amerika.

Nært samarbeid med FN

Nansenprogrammet har vært drevet uavbrutt siden 1975. Miljø- og ressursundersøkelsene med ”Dr. Fridtjof Nansen” I og II har vært en kjerneaktivitet i programmet. Siden star-

ten er det gjennomført tokt i mer enn 60 land, hovedsakelig i Afrika, men også i Asia og Latin-Amerika. Hovedmålet har vært innsamling av marine data og spesielt kartlegging av fiskebestandene som grunnlag for bærekraftig fiskeriforvaltning. En annen viktig side er opplæring av lokalt forskerpersonell, både om bord og gjennom kompetansebygging i de respektive forskningsinstituttene.

Nansenprogrammet har nærmest i sin helhet vært finansiert av Norad/UD og har vært gjennomført i nært samarbeid med FAO; FNs matvareorganisasjon. FAO har hovedansvaret for gjennomføringen og avtaler med ulike land, mens Havforskningsinstituttet drifter fartøyet og har ansvaret for de vitenskapelige resultatene. Siden 2007 har programmet vært mer økosystemorientert med tittelen "The Ecosystem Approach to Fisheries/Nansen programme".

"Dr. Fridtjof Nansen" drives med norske sjøfolk og instrumentpersonell, og vi stiller normalt med toktleder og en tekniker, mens resten av forskerpersonalet rekrutteres fra samarbeidslandene.

Resultatene fra Nansenprogrammet

Vi kan trygt si at Nansenprogrammet har vært vellykket og skapt varige verdier:

- Det er samlet inn enorme mengder marine data i ellers datafattige områder. For mange av samarbeidslandene er dette det eneste datagrunnlaget de har å vise til. Disse dataene er ikke bare verdifulle for det enkelte land, men også i regional og global sammenheng.
- Mange land har bare hatt sporadiske eller enkeltstående tokt. Andre land som eksempelvis Angola, Namibia og Sør-Afrika har hatt mer kontinuerlig oppfølging som har gitt datatidsserier. Spesielt i klimasammenheng er disse meget verdifulle og brukes nå blant annet i NansClim-prosjektet for å studere klimaeffekter på det marine økosystemet i sørvestlige Afrika (Benguela-regionen).
- Programmet har bidratt til kompetanse- og institusjonsbygging innen marine undersøkelser, analyse og vurdering; inkludert over 100 master- og doktorgradsstudier.

- Mye av toktvirksomheten er regional, og fartøyet blir følgelig et møtested for forskere fra ulike land i samme region, noe som bidrar til økt tillit, samarbeid og forståelse som er fundamentalt for forvaltning av felles bestander og økosystemer.
- Nansenprogrammet har alltid vært gjennomført uten forpliktelser til mottakerlandet om motytelser (i form av fiskekvoter eller andre fordeler for Norge). Programmet har utvilsomt betydd mye for Norges omdømme i disse regionene.

Namibia – en suksesshistorie

Bærekraftig fiskeriforvaltning bygger ikke på data og kunnskap alene. I tillegg må man ha gode lover og reguleringer, samt tilstrekkelig kontroll med fisket og sanksjoner ved overtredelse. Samarbeidet innen fiskeriforvaltning, som Norge inngikk med Namibia like etter frigjøringen (1990), er et godt eksempel på at satsing på hele fiskeriforvaltningsområdet kan gi gode resultater. I tillegg til forskning, som inkluderte tokt med "Dr. Fridtjof Nansen", inneholdt programmet utdanning, utvikling av fiskerilover og reguleringer, og fiskerikontroll med oppbygging og drift av en kystvaktjeneste. Da Norge avsluttet programmet etter 15 år, var det i trygg visshet om at namibiske myndigheter var i stand til å ta over alle nødvendige funksjoner innen forskning og forvaltning.

En god indikator på at Namibia-prosjektet har gjort en forskjell er at Namibia nå rangeres blant topp 10 i verden når det gjelder bærekraftig fiskeriforvaltning.

Thailand – utvikling av bærekraftig akvakultur

I Thailand ble det bygd opp et fullstendig pilotanlegg for oppdrett av artene cobia og sea bass – fra produksjon av yngel og settefisk til merdanlegg i sjø, samt prosessering og salg av fisk. Denne tilnærmingen har gjort det mye lettere å overføre teorien for bærekraftig oppdrett til praksis. Det er skapt forståelse for god forvaltning på ulike områder som lokalisering av anlegg, røkting, føring, fiskehelse, hygiene osv.

Småskalafiske i Afrika.

Denne praktisk/teoretiske modellen har gitt meget gode resultater og vil bli anvendt i tilsvarende prosjekter i andre land; i første omgang i et nytt prosjekt på Cuba.

Vietnam – fiskeri og havbrukslovgivning

Vi har en lang samarbeidshistorie med Vietnam, inkludert havforskningsfartøyet ”Bien Dong” som ble gitt i gave av Norge. I det siste prosjektet, som nylig er avsluttet med suksess, har vi bistått Vietnam med å utvikle landets moderne fiskeri og akvakulturlovgivning. Den nye loven ble vedtatt for noen år siden, men ble fulgt opp av en testfase ”Bringing the Law to Life”, der ulike reguleringer ble testet i praksis for å tilpasse regelverket til de aktuelle forhold i fiskeri og oppdrett.

Veien videre

Nansenprogrammet har vært en suksess der Norge har bidratt med et betydelig kunnskapstilfang til en rekke utviklingsland. Kunnskapen må imidlertid kombineres med forvaltning og kontroll for å oppnå bærekraftige fiskerier. Det bør derfor satses på et bredt fiskeriforvaltningsprogram, fortrinnsvis regionalt i et område med rike fiskeressurser – eksempelvis Nordvest-Afrika, der forskjellen på god og dårlig forvaltning kan ha enorm betydning for landene i regionen.

At fiskerikontroll er viktig viser beregninger som indikerer et årlig tap i Afrika sør for Sahara i størrelsesorden 5 milliarder kroner på grunn av ulovlig fiske.

Innen akvakultur bør vi satse videre med utgangspunkt i prosjekter som har gitt gode resultater, som i Thailand. I stedet for å satse litt på mindre prosjekter i en rekke land, bør det også her vurderes å satse regionalt – eksempelvis i Asia med base i Thailand, eller i Karibien med base på Cuba eller regionalt i det sørlige Afrika.

FAKTA

Nøkkeltreier for bærekraftige utviklingsprosjekter

- **BREDDE:** Det er viktig å utvikle hele bredden i fiskeriforvaltningen; fra forskning til fiskeriforvaltning og kontroll. Forskning og kunnskap har en egenverdi, men har begrenset betydning dersom det ikke omsettes i praktisk fiskeriforvaltning – som i Namibia. Tilsvarende innen akvakultur, der vi som i Thailand går inn i hele produksjonskjeden.
- **LENGDE:** Prosjektene må ha en varighet som sikrer at kunnskapen får rotfeste og at lokale kolleger er i stand til å videreføre en god forsknings- og forvaltningspraksis etter at prosjektene blir avsluttet. Denne tidsrammen kan variere. I Namibia, der en nærmest startet fra nullpunktet, tok det 15 år. I Thailand har vi nylig startet andre 3-årsperiode. Der kan gjerne seks år være tilstrekkelig.
- **PRAKSIS:** Teori må alltid være grunnlaget, men all erfaring viser at å kombinere teori med praktisk utførelse gir raskere og mer varige resultater. ”Learning by doing” er en god resept for å oppnå resultater.
- **MOTTAKER-EIERSKAP:** Utviklingsprosjekter kan bare lykkes om de er i samsvar med samarbeidslandets egne planer og prioriteringer.

Forskere fra flere nasjoner om bord i Dr. Fridtjof Nansen.